

РІДКІСНІ ТА ЗНИКАЮЧІ ВИДИ ДЕННИХ ЛУСКОКРИЛИХ (*LEPIDOPTERA: PAPILIONOIDEA, HESPERIOIDEA*) ЗАХІДНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

ЮРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ КАНАРСЬКИЙ

КАНАРСЬКИЙ Ю. В. Рідкісні та зникаючі види денних лускокрилих (*Lepidoptera: Papilionoidea, Hesperioidea*) західних регіонів України // Наукові основи збереження біотичної різноманітності. – 2011. – Том 2(9), № 1. – С. 271-284. – ISSN 2220-3087.

Наведено огляд 45 рідкісних і зникаючих у західній Україні видів денних лускокрилих з оцінкою статусу їх загрози. Встановлено, що на окресленій території трапляються 14 видів, включених до “Червоної книги України” (2009), проте 6 із них перебувають тут поза загрозою зникнення або лише близькі до стану загрози. Натомість 3-4 види лускокрилих імовірно зникли, 19-24 перебувають під загрозою різного ступеня, 6-10 видів оцінені як види низького ризику, для 7 рідкісних видів бракує даних, а ще 5 залишаються неоціненими. Більшість розглянутих видів (38) приурочені до вразливих у регіоні природних екосистем, а 18 (або 40%) видів опинилися під загрозою головним чином унаслідок суцесійних змін у їхніх оселищах, зумовлених занепадом традиційного екстенсивного господарського використання.

Ключові слова: денні лускокрилі, рідкісні та зникаючі види, західна Україна, стан загрози

Денні метелики є, очевидно, “найпопулярнішою” в природоохоронному сенсі групою безхребетних тварин, чому істотно сприяють їх помітність у природі та естетична привабливість. У розвинених країнах вони опинилися в одному з фокусів турботи про стан навколишнього середовища і збереження біорізноманіття, оскільки зміни їх видового складу й чисельності добре відображають трансформаційні процеси в екосистемах, зокрема й такий процес, як “посіріння” біоти, яким супроводжується деградація й втрата гетерогенності природних екосистем (Шварц, 2004). У результаті денні лускокрилі займають провідні позиції в охоронних списках різного рівня – як міжнародних, так і національних. Не є винятком і “Червона книга України” (2009) (далі – ЧКУ), до якої включено 27 видів денних метеликів – тобто близько 12% видового складу фауни країни. І хоча блок ЧКУ, присвячений лускокрилим, є одним з найбільш адекватних і найзмістовніших, його матеріали далеко не в повній мірі освітлюють реальний стан популяцій раритетних видів, зокрема і в західних областях України. Тому є необхідність ревізій списку раритетних видів лускокрилих на регіональному рівні. Такий перегляд проводимо для західних регіонів України, які у фізико-географічному плані включають Західне Полісся, Західне Волино-Поділля та Українські Карпати, а в адміністративному – території Волинської, Рівненської, Львівської, Тернопільської, Хмельницької (частково), Івано-Франківської, Чернівецької та Закарпатської областей.

Матеріали та методика досліджень

Матеріалом для роботи слугували, насамперед, результати багаторічних досліджень автора, проведених майже в усіх фізико-географічних районах

окресленої території, починаючи від 1995 р. Для оцінки змін ареалів і чисельності окремих видів використані фауністичні дані другої половини XIX – першої половини XX ст. (Hormuzaki, 1897; Abafi-Aigner, Pavel, Uhryk, 1900; Hirschler, Romaniszyn, 1909; Храневич, Богацький, 1924; Romaniszyn, Schille, 1929; Kremky, 1937 та ін.) та колекційні матеріали (фонди Державного природознавчого музею НАН України, далі – ДПМ). Використані також матеріали сучасних зборів окремих фахівців та аматорів, а саме О. Андріанова, Ю. Геряка, В. Міляновського, за що автор їм щиро вдячний.

Для оцінки стану загрози раритетних видів використали адаптовану систему категорій МСОП (IUCN..., 2001). Оскільки застосування оригінальних критеріїв МСОП стосовно регіональної лепідоптерофауни проблематичне через брак докладної статистичної інформації (дані картування, тренди популяцій тощо), використаним категоріям загрози присвоїли такий зміст:

EX [extinct] – вид імовірно зник;

CR [critically endangered] – вид у критичному стані: більшість локальних популяцій протягом XX ст. перестали існувати, вид зберігся в 1-2 ізольованих оселищах;

EN [endangered] – вид у небезпечному стані: локально поширений вид, значна частина популяцій якого зникла і ця тенденція зберігається;

VU [vulnerable] – вразливий вид: існує тенденція до зменшення кількості локальних популяцій; локально поширений, стенотопний або оліготопний вид, який може опинитися під загрозою зникнення унаслідок обмеженого ареалу, біотопної та трофічної вибагливості або інших факторів;

NT [near threatened] – близький до стану загрози: локально поширений, стенотопний або оліготопний вид без негативного тренду чисельності, який може опинитися під загрозою зникнення в разі негативних змін екологічної ситуації;

LC [least concern] – формально zagrożений: вид, який охороняється законом, але перебуває поза загрозою;

DD [data deficient] – недостатньо відомий: рідкісний вид, відомий за небагатьма знахідками;

NE [not evaluated] – неоцінений: імовірно zagrożений вид, що потребує докладного з'ясування характеру поширення й можливого стану загрози.

Для екологічної характеристики видів використано оригінальну схему, яка передбачає поділ на екогеографічні (зональні) комплекси і екологічні (біотопні) групи видів.

Екогеографічні комплекси (ЕС): А – аркто-альпійський; В – бореальний; ВМ – бореомонтанний; Т – бореонеморальний або температний; N – неморальний; NM – неморально-монтанний; S – степовий; МТ – середземноморський; Р – полізональний (Канарський, 2007, зі змінами).

Біотопні групи (ВГ): U – убиквісти; М1 – польові (лучні) мезофіли; М2 – напівлісові (лісо-лучні) мезофіли; М3 – лісові мезофіли; Х1 – польові (степові) ксеротермофіли; Х2 – напівлісові (лісостепові) ксеротермофіли; Х3 – лісові ксерофіли; Н1 – польові (лучно-болотні) гігрофіли; Н2 – лісові (лісо-болотні) гігрофіли; НТ – гігро-термофіли; НХ – гігро-ксерофіли; ТФ – тирфофіли;

AM – альпіколи-мезофіли; AX – альпіколи-ксеропетрофіли (Kudrna, 1986; Канарський, 2004; Macek, Dvořák, Traxler et al., 2007).

Екологічні характеристики окремих видів за екогеографічними й біотопними критеріями (ЕС: BG), а також фактори загрози (далі – ФЗ) встановлено на підставі як аналізу літературних джерел (Kudrna, 1986; Gorbunov, 2001; Beneš, Konvička, 2002; Polska..., 2004; Плющ, Моргун, Довгайло и др., 2005), так і власних досліджень у макрореєоні (Гордій, Канарський, 2004; Геряк, Канарський, 2006, 2008; Канарський, 2006, 2008, 2009; Канарський, Воронцов, Геряк, 2008 та ін.).

Результати досліджень та їх обговорення

Далі наводимо анотований огляд 45 видів денних лускокрилих, які за результатами сучасних досліджень і в ретроспективному зіставленні з літературними даними та колекційними матеріалами слід зарахувати до однієї із зазначених категорій загрози.

***Papilio machaon* (Linnaeus, 1758).** – LC. – P: M1. Поширений на всій території макрореєону, здатний населяти різноманітні природні, трансформовані й урбанізовані біотопи. Низька чисельність зумовлена, передусім, характерною для виду популяційною структурою і не може бути аргументом для надання охоронного статусу. ЧКУ: вразливий.

***Iphiclides podalirius* (Linnaeus, 1758).** – LC. – N: M2/X2. Міграційні особини трапляються всюди; резидентні популяції зосереджені в південній частині макрореєону (Поділля, Передкарпаття, передгір'я і низькогір'я південно-західного макросхилу Карпат). У районах резидентного поширення – здебільшого звичайний вид, що населяє як природні, так і трансформовані й урбанізовані біотопи. Флуктуації чисельності й кількості локальних популяцій зумовлені, вірогідно, кліматичними факторами. ЧКУ: вразливий.

***Zerynthia polyxena* (Denis et Schiffermueller, 1775).** – EN. – MT: NT. Дуже локально поширений на півдні Західного Поділля і в Закарпатті (долини р. Дністер, Прут, Тиса, Латориця). Більшість популяцій північніше Карпат зникли. ФЗ: заліснення нежитків у річкових заплавах, інтенсифікація і використання пестицидів у сільському господарстві (особливо виноградарстві), катастрофічні паводки, знищення заплавної лісо-лучних біотопних комплексів з метою забудови (Beneš, Konvička, 2002). ЧКУ: вразливий.

***Parnassius mnemosyne* (Linnaeus, 1758).** – LC/NT. – NM: M2. Локально поширений на всій території макрореєону, місцями багаточисельний (Карпати) вид. Загалом відносно звичайний в ареалі формації букових лісів. ФЗ: заростання лісових галявин, заміна природних лісів монокультурами, фрагментація й ізоляція оселищ (Beneš, Konvička, 2002; Polska..., 2004). ЧКУ: вразливий.

***Parnassius apollo* (Linnaeus, 1758).** – CR. – BM: X1. Один з найраритетніших видів денних метеликів України з реліктовим диз'юнктивним ареалом. У минулому – дуже локально поширений у Вулканічних, Полонинських і Покутсько-Буковинських Карпатах (Hormuzaki, 1897; Abafi-Aigner, Pavel, Uhryk, 1900; Romaniszyn, Schille, 1929; Issekutz, 1952); відомі знахідки з

Львівського Опілля (колекція ДПМ, 1921 р.) і Кременецьких гір (Ксенжопольський, 1912). Остання достовірна знахідка відзначена в Буковинських Карпатах (с. Селятин, 1967 р. (Ковальчук, Голубева, Скільський, 1993)). Вказівки про спостереження виду в Чорногорі (пол. Менчул Квасівський (Різун, Коновалова, Яницький, 2000) і в Дністровському каньйоні (Плющ, Моргун, Довгайло и др., 2005), як і деякі інші, потребують підтвердження. ФЗ: спонтанне заліснення і мезофітизація ксерофітних трав'яних біотопів, фрагментація та ізоляція оселищ; вірогідно, також довготривалі кліматичні зміни (Beneš, Konvička, 2002; Polska..., 2004). ЧКУ: зникаючий.

***Pieris bryoniae* (Huebner, 1806).** – NE. – A: M2. Один з небагатьох представників альпійського комплексу в регіональній лепідоптерофауні. Локально поширений у Карпатах (Вулканічний, Полонинський та Вододільно-Верховинський хребти, Чорногора тощо), де населяє гірські луки, галявини й узлісся гірських лісів і субальпійського криволісся (Канарський, 2009). ФЗ не з'ясовані. Рідкісний та своєрідний вид, який заслуговує на охорону.

***Colias palaeno* (Linnaeus, 1761).** – EN. – B: TF. Локально поширений на Західному Поліссі, у минулому – на Розточчі (околиці Львова і смт. Немирів (Hirschler, Romaniszyn, 1909; Romaniszyn, Schille, 1929)); нещодавно знайдена популяція в Карпатах (долина р. Сян на кордоні з Польщею (Башта, Канарський, Решетило та ін., 2006)). Стенотопний вид, приурочений до оліготрофних торфових боліт і болотних лісів. В окремих оселищах на Західному Поліссі – багаточисельний (болотний масив Сира Погоня, Рівненський ПЗ та ін.). ФЗ: деградація і знищення біотопів унаслідок осушення (особливо внаслідок кампанії з осушувальної меліорації у 2-й половині ХХ ст.); заростання торфових боліт, розробки торфу, лісогосподарська експлуатація болотних лісів (Polska..., 2004). ЧКУ: зникаючий.

***Colias chrysotheme* (Esper, 1781).** – EX – S: X1. Відомий за поодинокими давніми знахідками на Північно-Західному Поділлі (Ксенжопольський, 1912; Romaniszyn, Schille, 1929). На решті території України дуже локально поширений у Лісостеповій та Степовій зонах і в Криму (Плющ, Моргун, Довгайло и др., 2005). Характерні біотопи: низькотравні степи на вапнистих субстратах. ФЗ: очевидно, знищення степових біотопів, фрагментація та ізоляція оселищ (Beneš, Konvička, 2002).

***Colias myrmidone* (Esper, 1781).** – EN. – N: X2. Локально поширений на Розточчі (у минулому), Опіллі, Західному Поділлі та Поліссі. Населяє лучно-й чагарниково-степові біотопи, ксеротермні лісові галявини. Виявляє помітний тренд до зниження чисельності й зменшення кількості локальних популяцій: протягом ХХ ст. зник на Розточчі; від 1990-х рр. – у Гологорах (Геряк, Канарський, 2006). Зникаючий вид у країнах Центральної Європи (Beneš, Konvička, 2002; Polska..., 2004), хоча залишається відносно звичайним у центральних і східних регіонах України. ФЗ: господарська експлуатація остепнених лук і лучних степів (Polska..., 2004); сукцесійні зміни (мезофітизація і сільватизація) лучно-й лісостепових біотопів, зумовлені припиненням випасання худоби й викошування; ізоляція та фрагментація оселищ (Beneš, Konvička, 2002).

***Apatura iris* (Linnaeus, 1758).** – LC. – N: M3. Майже всюди звичайний у широколистяних і мішаних, особливо заплавлених і долинних лісах; місцями в Передкарпатті й Карпатах – масовий вид. Трапляється й у міських зелених насадженнях (м. Львів, тощо). ЧКУ: вразливий.

***Limenitis populi* (Linnaeus, 1758).** – NT. – T: M3. Характерний представник фауни заплавлених, долинних і гірських мішаних лісів; місцями в Передкарпатті – масовий вид, проте трапляється рідше і має меншу чисельність, ніж супутній *A. iris*. ФЗ: заміна листяних, особливо дрібнолистяних лісів (березняків, вербняків, осичників) хвойними монокультурами (Beneš, Konvička, 2002). ЧКУ: вразливий.

***Nymphalis vaualbum* (Denis et Schiffermueller, 1775).** – DD. – T: H2. Вид приурочений до біотопів заплавлених і долинних листяних лісів. За всю історію досліджень лепідоптерофауни в регіоні відомо лише декілька знахідок (Передкарпаття, Мале Полісся: Normuzaki, 1897; Різун, Коновалова, Яницький, 2000; Плющ, Моргун, Довгайло и др., 2005)). ФЗ невідомі. Вірогідно, раритетність виду зумовлена довготривалими флуктуаціями кліматичних факторів та особливостями міграційної активності. ЧКУ: неоцінений.

***Euphydryas aurinia* (Rottemburg, 1775).** – EN. – T: H1. Локально поширений на Західному Поліссі та Передкарпатті (Плющ, Моргун, Довгайло и др., 2005; Геряк, Канарський, 2006); відомі знахідки з Вулканічних Карпат (Попов, 2004). Характерними біотопами виду є болотисті, торфові й вологі справжні луки. Зник на Розточчі, а також у багатьох оселищах в інших регіонах (Башта, Канарський, Решетило та ін., 2006; Геряк, Канарський, 2006). ФЗ: деградація біотопів унаслідок меліорації, інтенсивної експлуатації й заростання деревно-чагарниковою рослинністю (Beneš, Konvička, 2002; Polska..., 2004).

***Euphydryas maturna* (Linnaeus, 1758).** – EN. – T: M3. Вид, приурочений до широколистяних, зокрема заплавлених і долинних, лісів та їх сукцесійних стадій. Дуже локально поширений на Поліссі, Передкарпатті й Закарпатській низовині (Попов, 2004; Плющ, Моргун, Довгайло и др., 2005; Геряк, Канарський, 2006; Роров, 2008). Зник з окремих відомих раніше оселищ. ФЗ: зміни породного складу, спрощення вікової та просторової структури природних листяних лісів унаслідок ведення лісового господарства (Beneš, Konvička, 2002; Polska..., 2004).

***Melitaea trivia* (Denis et Schiffermueller, 1775).** – VU. – S: X1. Дуже локально поширений степовий вид, відомий у регіоні з Придністровського Поділля (Кремку, 1937; Гордій, Канарський, 2004). Приурочений до наскельно-степових біотопів річкових долин. ФЗ: ізоляція локальних популяцій, штучне заліснення степових схилів (Beneš, Konvička, 2002).

***Boloria aquilonaris* (Stichel, 1908).** – EN/CR. – V: TF. Стенотопний вид, населяє виключно оліготрофні сфагнові болота з журавлиною (*Oxycoccus* sp.). Дуже локально поширений на Західному Поліссі; відомий також за давніми знахідками на Передкарпатті (Romaniszyn, Schille, 1929) та у верхів'ї басейну р. Прут у Карпатах (колекція ДПМ, 1916-1923). Нещодавно знайдено 2 локальні популяції в Горганах, де вид перебуває в критичному стані через незначні площі й деградацію оселищ (Роров, 2008; Геряк, Канарський, неопубл. дані).

Зник на Розточчі та Малому Поліссі (Башта, Канарський, Решетило та ін., 2006; Геряк, Канарський, 2006). ФЗ: осушення сфагнових боліт, заростання їх деревно-чагарниковою рослинністю (Beneš, Konvička, 2002; Polska..., 2004).

Lasiommata petropolitana (Fabricius, 1787). – DD. – BM: M3. Відомий за єдиною давньою знахідкою у Карпатах (Верхньодністровські Бескиди (Romaniszyn, Schille, 1929)). Локально поширений у вищих масивах Карпат на території сусідніх країн (Польща, Словаччина, Румунія (Плющ, Моргун, Довгайло и др., 2005)). Населяє галявини й узлісся гірських хвойних і мішаних лісів.

Melanargia russiae (Esper, 1783). – EX. – S: X2. Відомий за поодинокими знахідками на півдні Західного Поділля (Храневич, Богацький, 1924). Характерний вид лісо- й чагарниково-степових біотопів, який, вірогідно, зник унаслідок тотального розорювання степів. Локально поширений на сході Лісостепової та Степової зон України (Провальський степ та ін. (Плющ, Моргун, Довгайло и др., 2005)).

Coenonympha oedippus (Fabricius, 1787). – VU. – N: H2. Дуже локально поширений на Західному Поліссі стенотопний вид, що населяє сукцесійні стадії лучно- й лісо-болотних екосистем. Зникаючий у Західній і Центральній Європі вид, якому загрожує як осушення боліт, так і змикання деревно-чагарникового покриву в оселищах (Polska..., 2004).

Coenonympha hero (Linnaeus, 1761). – VU. – T: H2. Локально поширений на Поліссі, Розточчі, Опіллі, Західному Поділлі та Передкарпатті (Romaniszyn, Schille, 1929; Kremky, 1937; Геряк, Канарський, 2006; Канарський, 2006). Населяє вологі лісові галявини, болотисті й торфові лісові луки, ранні сукцесійні стадії вологих листяних лісів. ФЗ: змикання деревно-чагарникової рослинності в оселищах; осушувальна меліорація, інтенсивне випасання худоби та викошування (Beneš, Konvička, 2002; Polska..., 2004). ЧКУ: вразливий.

Chazara briseis (Linnaeus, 1764). – EX. – S: X1. Відомий за поодинокими давніми знахідками на півдні Західного Поділля і в низькогір'ї Покутсько-Буковинських Карпат (Normuzaki, 1897; Romaniszyn, Schille, 1929). Локально поширений у Лісостеповій та Степовій зонах України, гірському Криму (Плющ, Моргун, Довгайло и др., 2005). Стенотопний вид, приурочений до низькотравних наскельно-степових та інших ксеропетрофітних біотопів. Причинами зникнення у регіоні, вірогідно, є спонтанне або штучне заліснення ксеротермних схилів. Крім того, вид потребує відносно великоплощинних оселищ, сучасні фрагментовані рештки яких нездатні підтримувати його популяції (Beneš, Konvička, 2002).

Hipparchia hermione (Linnaeus, 1767) [= *alcyone* Denis et Schiffermueller, 1775]. – CR/EX. – N: X3. Відомий за давніми знахідками на Західному Поліссі та Розточчі (Hirschler, Romaniszyn, 1909; Romaniszyn, Schille, 1929; колекція ДПМ). Стенотопний вид, приурочений до розріджених ксеротермних борів і дібров. ФЗ: змикання деревостану в оселищах (понад 0,6) унаслідок створення штучних насаджень на місці природних ксерофільних рідколісь, припинення екстенсивного випасання худоби (Beneš, Konvička, 2002).

Hipparchia statilinus (Hufnagel, 1766). – VU. – MT: X2. Локально поширений у східній частині Західного Полісся (Рокитненський р-н Рівненської обл.).

Стенотопний вид, населяє сухі псамофітні галявини, узлісся й пустища. ФЗ: суцесійні зміни в оселищах – заростання відкритих галявин підростом сосни (Beneš, Konvička, 2002). ЧКУ: рідкісний.

***Oeneis jutta* (Huebner, 1785).** – VU. – В: TF. Реліктовий аркто-бореальний стенотопний вид, відомий в Україні лише з двох локалітетів на Поліссі (Поліський і Рівненський природні заповідники). Населяє виключно пригнічено-соснові рідколісся на оліготрофних пухівково-сфагнових болотах (Канарський, Воронцов, Геряк, 2008). ФЗ: осушення торфових боліт, заростання деревною рослинністю; не трапляється на ділянках із зімкненістю деревного ярусу понад 0,3 (Polska..., 2004; Канарський, Воронцов, Геряк, 2008).

***Erebia manto* (Denis et Schiffermueller, 1775).** – VU. – А: АМ. Один з небагатьох альпійських видів у регіональній лепідоптерофауні. Локально поширений у найвищих масивах Карпат – Чорногорі, Мармароші, Чивчинах, де населяє лучні ділянки на верхній межі лісу, у субальпійському та альпійському поясах, на висотах понад 1200 м н.р.м. (Бідзіля, Будашкін, Ключко та ін., 2006; Попов, 2008; Канарський, 2009). Трапляється в дуже обмежених за площею оселищах (порядку кількох га), що залежить, імовірно, від експозиції схилів і рози вітрів (Канарський, 2008, 2009). ФЗ: вірогідно, перевипасання худоби, кліматичні зміни. ЧКУ: рідкісний.

***Erebia pronoe* (Esper, 1780).** – DD. – А: АМ. В Українських Карпатах відомий за давніми вказівками з Горган і Вододільно-Верховинського хребта (Romaniszyn, Schille, 1929; Козакевич, 1970). Поширений у вищих масивах Карпат Польщі, Словаччини та Румунії, де населяє вологі альпійські й субальпійські луки та галявини верхнього лісового поясу на висотах понад 1000 м н.р.м. (Плющ, Моргун, Довгайло и др., 2005). Наявність виду поки що не підтверджена фактичним матеріалом, але зважаючи на його екологічні особливості та поширення, а також вузько-локальний розподіл популяцій (що характерне для альпіколів), його знахідки в регіоні є лише питанням часу (Канарський, 2009).

***Erebia pandrose* (Borkhausen, 1788).** – DD. – А: АМ. Аркто-альпійський вид, наведений для Буковинських Карпат на кордоні України й Румунії (Varga, 1971). Ситуація з цим видом приблизно така сама, як і з попереднім.

***Hamearis lucina* (Linnaeus, 1758).** – NT. – N: M2. Локально поширений, проте місцями багаточисельний, на Волино-Поділлі, Передкарпатті та південно-західному макросхилі Карпат. Населяє лісові галявини, лісостепові екотони та різноманітні ранні суцесійні стадії екосистем листяних лісів. ФЗ: змикання деревно-чагарникового покриву в оселищах виду (Beneš, Konvička, 2002). ЧКУ: вразливий.

***Lycaena helle* (Denis et Schiffermueller, 1775).** – VU. – В: N1. Дуже локально поширений на Поліссі, Розточчі й Передкарпатті; відоме єдине оселище у Верхньотисенській улоговині (Попов, 2008). Стенотопний вид, населяє болотисті й торфові луки, заболочені лісові галявини; популяції часто зосереджені на дуже обмежених за площею (інколи менше 1 га) ділянках. ФЗ: осушувальна меліорація, інтенсивна експлуатація вологих лук і заростання їх деревно-чагарниковою рослинністю; ізоляція і фрагментація оселищ (Beneš, Konvička, 2002; Polska..., 2004).

***Scolitantides orion* (Pallas, 1771).** – VU. – Т: Х1. Дуже локально поширений у регіоні вид: відносно звичайний у деяких районах Західного Поділля (Товтри, Дністровський каньйон (Гордій, Канарський, 2004)); зниклий на Розточчі (Hirschler, Romaniszyn, 1909; Геряк, Канарський, 2006); відомий у єдиному оселищі в Карпатах (Чорна гора, Вулканічний хр. (Геряк, Канарський, 2008; Попов, 2008)). Характерний вид наскельно-степових і псамофітних пустищних біотопів. ФЗ: заростання відкритих ксеротермних біотопів чагарниками й лісом, створення штучних лісонасаджень (Beneš, Konvička, 2002; Polska..., 2004).

***Maculinea arion* (Linnaeus, 1758).** – NT/VU. – Т: Х1. Локально поширений майже в усьому макрорегіоні. Населяє різноманітні відкриті ксерофітні біотопи: остепнені й пустищні луки, лучні й насельні степи тощо. Вразливий насамперед унаслідок вузько-локального розподілу популяцій у невеликих за площею, переважно ізольованих, оселищах. ФЗ: спонтанне залісення біотопів унаслідок припинення екстенсивного випасання худоби й викошування, створення штучних лісонасаджень в оселищах виду (Beneš, Konvička, 2002; Polska..., 2004).

***Maculinea teleius* (Bergstraesser, 1779).** – NT/VU. – N: НХ. Локально поширений майже в усьому макрорегіоні. Представлений двома відмінними екотипами, що населяють, з одного боку, вологі, болотисті й торфові луки, а з іншого – лучно-степові біотопи на вапнистих субстратах. ФЗ: меліорація та інтенсивна експлуатація вологих лук, заростання деревно-чагарниковою рослинністю, штучне залісення лучно-степових ділянок (Beneš, Konvička, 2002; Polska..., 2004).

***Maculinea nausithous* (Bergstraesser, 1779).** – NT/VU. – N: НХ. Біогеографічний та екологічний вид-супутник попереднього. Має дещо обмеженіше поширення й меншу чисельність, ніж *M. teleius*, очевидно, унаслідок конкурентного тиску останнього (Канарський, 2006). ФЗ ті самі.

***Maculinea alcon* (Denis et Schiffermueller, 1775).** – VU/EN. – Т: Н1. Дуже локально поширений на Розточчі, Передкарпатті та в Карпатах. Населяє вологі, болотисті й торфові луки й галявини. Вразливий унаслідок вузько-локального розподілу популяцій у невеликих за площею ізольованих оселищах. ФЗ: меліорація та інтенсивна експлуатація вологих лук, заростання деревно-чагарниковою рослинністю (Beneš, Konvička, 2002; Polska..., 2004).

***Plebejus pylaon sephirus* Frivaldszky, 1835.** – VU. – S: Х1. Дуже локально поширений на півдні Західного Поділля (Дністровський каньйон), де населяє наскельно-степові біотопи (Гордій, Канарський, 2004; Плющ, Моргун, Довгайло и др., 2005). ФЗ: залісення степових крутосхилів, ізольованість локальних популяцій. ЧКУ: вразливий.

***Vacciniina optilete* (Knoch, 1781).** – NT/VU. – B: TF. Біогеографічний та екологічний вид-супутник *Colias palaeno* (див. вище). Дещо ширше розповсюджений і численніший в оселищах; зокрема, відомі популяції на Полонинському хребті в Карпатах (Попов, 2004), а також на Передкарпатті. ФЗ такі самі.

***Aricia allous* (Geyer, 1837).** – DD. – BM: Х1. Рідкісний вид, відомий у регіоні за поодинокими знахідками на Волино-Поділлі (Hirschler, Romaniszyn, 1909; Romaniszyn, Schille, 1929). Населяє ксеротермні лісові галявини і наскельно-степові біотопи.

***Agrodiaetus damon* (Denis et Schiffermueller, 1775).** – CR. – N: X1. Дуже локально був поширений у західній частині Волино-Поділля (Гологори, Опілля, Західне Поділля (Hirschler, Romaniszyn, 1909; Romaniszyn, Schille, 1929)). На сьогодні в Україні відома єдина популяція в ур. Лиса Гора (Гологори), де вид приурочений до залишків реліктових лучно-степових екосистем. ФЗ: заростання оселищ виду деревно-чагарниковою рослинністю внаслідок штучного заліснення і спонтанних сукцесій (Beneš, Konvička, 2002); ізолюваність локальних популяцій.

***Plebicula amanda* (Schneider, 1792).** – NE. – T: HX. Широко розповсюджений у Центральній Європі вид, який на заході України локально поширений лише у Вулканічних Карпатах (Плющ, Моргун, Довгайло и др., 2005; Роров, 2008). Тут в окремих локалітетах населяє сухі узлісся й галявини з рослинними угрупованнями класу Trifolio-Geranietae (Геряк, Канарський, неопубл. дані). ФЗ невідомі; можливо, сільватизація ксеротермних галявин.

***Plebicula dorylas* (Denis et Schiffermueller, 1775).** – VU. – N: X1. Дуже локально поширений на західному Волино-Поділлі, у Вулканічних і Покутсько-Буковинських Карпатах (Hornmuzaki, 1897; Romaniszyn, Schille, 1929; Геряк, Канарський, 2006, 2008; Канарський, 2006; Роров, 2008). Населяє ксеротермні остепнено-лучні та лучно-степові біотопи на вапнистих субстратах. ФЗ: ізолюваність локальних популяцій; знищення відкритих ксеротермних біотопів і заростання їх деревно-чагарниковою рослинністю (Beneš, Konvička, 2002).

***Carcharodus flocciferus* (Zeller, 1847).** – NE. – N: HX. Рідкісний вид, дуже локально поширений у регіоні на Волино-Поділлі та в Карпатах (Romaniszyn, Schille, 1929; Геряк, Канарський, 2006, 2008). Трапляється в лучних, як вологих, так і ксеротермних біотопах. ФЗ невідомі; у Центральній Європі зникає внаслідок деградації оселищ (Beneš, Konvička, 2002).

***Pyrgus serratulae* (Rambur, 1839).** – NE. – T: X1. Рідкісний і дуже локально поширений вид, відомий у регіоні з кількох оселищ на Волино-Поділлі (Hirschler, Romaniszyn, 1909). На сьогодні достовірно знайдений лише на Розточчі (Яворівський НПП). Приурочений до ксеротермних лісових галявин та інших сухих трав'яних біотопів. ФЗ не з'ясовані; вірогідно, фрагментація біотопів і заростання їх деревами й чагарниками.

***Pyrgus andromedae* (Wallengren, 1853).** – DD. – A: AX. Аркто-альпійський вид, відомий за двома недавніми знахідками в Карпатах (Горгани, Чивчини (Плющ, Моргун, Довгайло и др., 2005; Бідзіля, Будашкін, Ключко та ін., 2006)). Його поширення й стан загрози потребують подальших досліджень.

***Carterocephalus silvicolus* (Meigen, 1829).** – NE. – B: H2. Дуже локально поширений на Розточчі й Передкарпатті (Hirschler, Romaniszyn, 1909; Геряк, Канарський, 2006); імовірно також і на Західному Поліссі (Плющ, Моргун, Довгайло и др., 2005). Населяє болотисті галявини в заплавах і долинних вільхових лісах. ФЗ: як імовірно, вказують зміни клімату (потепління) (Beneš, Konvička, 2002).

***Thymelicus acteon* (Rottemburg, 1775).** – DD. – MT: X2. Дуже рідкісний вид, відомий за кількома знахідками на Західному Поділлі та у південно-

східній частині Передкарпаття (Плющ, Моргун, Довгайло и др., 2005). Приурочений до ксеротермних лісо- й чагарниково-степових біотопів. Можливо, ширше розповсюджений, але не фіксується через подібність до близьких “фонових” видів *Th. lineola*, *Th. sylvestris*.

Навіть поверховий огляд переліку рідкісних і зникаючих видів денних метеликів вказує на те, що ситуація в західних регіонах України істотно відрізняється від формально задекларованої у ЧКУ. Частково це пов’язане з природною специфікою макрорегіону, де значно краще збереглися великі масиви природних, особливо лісових екосистем, ніж у центральних областях України, які, очевидно, слугували територіальним еталоном для встановлення охоронних статусів багатьох раритетних видів комах. Водночас очевидно, що теперішні принципи й критерії відбору видів до ЧКУ неадекватні й потребують перегляду.

Так, серед 14 видів, включених до ЧКУ, лише для 4-х реальний стан загрози в макрорегіоні збігається з офіційно встановленим (*Parnassius apollo*, *Nymphalis vaualbum*, *Coenonympha hero*, *Plebejus pylaon sephirus*), а 6 видів перебувають поза загрозою або тільки близькі до стану загрози (*Papilio machaon*, *Iphiclides podalirius*, *Parnassius mnemosyne*, *Apatura iris*, *Limenitis populi*, *Hamearis lucina*). Так само поза загрозою в регіоні перебувають деякі види, включені до Додатка II Бернської конвенції: *Lopinga achine* (Scopoli, 1763), *Lycaena dispar rutilus* (Werneburg, 1843). Натомість серед розглянутих є принаймні 15 видів, які тою чи іншою мірою загрожені не лише на регіональному, а й на національному рівні, але не включені до ЧКУ. Це, зокрема *Colias chrysotheme*, *Euphydryas aurinia*, *E. maturna*, *Boloria aquilonaris*, *Melanargia russiae*, *Coenonympha oedippus*, *Chazara briseis*, *Hipparchia hermione*, *Oeneis jutta*, *Lycaena helle*, *Maculinea alcon*, *M. teleius*, *M. nausithous*, *Agrodiaetus damon*, *Plebicula dorylas*; вірогідно, сюди слід додати й інші рідкісні види, стосовно яких поки що бракує інформації (DD, NE).

У зв’язку з цим зазначимо, що в новому виданні ЧКУ ми знову отримали спадок у вигляді низки безпідставно включених до “Красной книги УССР” (1980), “Красной книги СССР” (1984) і “Червоної книги України” (1994) широко розповсюджених видів комах, таких як *Calopteryx virgo* (Linnaeus, 1758), *Aromia moschata* (Linnaeus, 1758), *Papilio machaon* (Linnaeus, 1758), *Iphiclides podalirius* (Linnaeus, 1758), *Apatura iris* (Linnaeus, 1758), *Acherontia atropos* (Linnaeus, 1758), *Agria tau* (Linnaeus, 1758), *Endromis versicolora* (Linnaeus, 1758), *Catocala fraxini* (Linnaeus, 1758), *C. sponsa* (Linnaeus, 1767), *Xylocopa valga* (Gerstaecker, 1872) тощо, і водночас ще більше маловідомих, важко розпізнаваних у природі видів, визначення яких доступне лише вузькому спеціалісту.

Аналіз біогеографічних та екологічних характеристик раритетних видів денних лускокрилих свідчить про те, що лише 7 із 45 розглянутих видів належать до “стандартних”, широко розповсюджених середньо-європейських екогеографічних комплексів і біотопних груп ([P, T, N]: [U, M]); при цьому 5 із них загрожені лише формально або мають низький рівень ризику (LC, NT). Решта 38 видів належать до екстразональних в умовах регіону або своєрідних комплексів і груп ([B, BM, T, N, S, MT]: [X, H, HX, HT, TF, A]), здебільшого

приурочених до локально поширених, вразливих і критичних з огляду на трансформаційні процеси й перспективи збереження типів біотопів (торфові болота, лучні та наскельні степи, вологі й болотисті луки тощо).

Серед факторів загрози виділяються дві головні групи впливів: 1) пов'язані з трансформацією й деградацією природних екосистем унаслідок господарської діяльності; 2) пов'язані зі спонтанними сукцесіями в оселищах (головним чином, заростання деревно-чагарниковою рослинністю) унаслідок занепаду господарського використання нелісових екосистем. Фактори першої групи насамперед становлять загрозу для гігрофільних, тирфофільних (лучно- і торфово-болотних) і ксерофільних степових видів, зокрема *Colias palaeno*, *C. chrysotheme*, *Euphydryas aurinia*, *Boloria aquilonaris*, *Oeneis jutta*, *Melanargia russiae*, *Lycaena helle*, *Vacciniina optilete* тощо. Проте, принаймні 18 раритетним видам денних метеликів (40%) загрожує не так прямий антропогенний прес, як природна зміна біотопів унаслідок заростання і змикання деревно-чагарникового покриву, що здебільшого зумовлене зміною характеру господарського використання та відмовою від традиційного екстенсивного землекористування (викошування, випасання худоби). Тому встановлення заповідного режиму для таких видів є зайвим або навіть шкідливим. Їх охорона повинна базуватися на застосуванні активних методів підтримання просторової структури біотопів шляхом мозаїчного викошування або регульованого випасання худоби, у поєднанні з моніторингом чисельності їхніх популяцій.

Окремо варто згадати про такий поширений фактор, як пожежі, що виникають восени та навесні внаслідок навмисних або випадкових підпалів сухої трави. Вони становлять безперечну загрозу майже для всіх хорто- і тамнобійонтичних видів денних лускокрилих (мешканців трав'яного і чагарникового ярусів), які на передімагінальних стадіях зимують на стеблах рослин, у верхніх шарах ґрунту, підстилці чи стариці. Пожежі однозначно згубні для популяцій гігрофільних видів, приурочених до перезволожених біотопів, але навіть у степових екосистемах, які загалом адаптовані до періодичного вигорання, вони небезпечні для популяцій характерних для них ксерофільних видів у сучасних умовах фрагментованості та обмеженості площ їхніх оселищ.

Висновки

У західних регіонах України до рідкісних і зникаючих належать 45 видів денних лускокрилих, що становить близько 30% видового складу фауни макрорегіону. З 14 видів лускокрилих, які включені до нового видання Червоної книги України (2009), 6 видів у макрорегіоні перебувають поза загрозою (LC) або лише близькі до стану загрози (NT).

Серед розглянутих рідкісних і зникаючих видів 3-4 імовірно зникли (EX), 19-24 – перебувають під загрозою зникнення різного ступеня (CR, EN, VU), 6-10 – близькі до стану загрози або “формально” загрожені (NT, LC), 7 – рідкісні й недостатньо відомі (DD), і ще 5 видів потребують з'ясування факторів і стану загрози (NE). 15 видів потребують охорони на національному рівні, але не включені до Червоної книги України.

Понад 80% раритетних видів денних лускокрилих (38 із 45) належать до екстразональних або специфічних в умовах макрорегіону екогеографічних комплексів і біотопних груп і є елементами екологічно вразливих екосистем, а 40% (18 видів) перебувають під загрозою зникнення головним чином через опосередковано-антропогенні сукцесії рослинного покриву в їхніх оселищах, зокрема заростання відкритих біотопів деревно-чагарниковою рослинністю.

- БАШТА А.-Т. В., КАНАРСЬКИЙ Ю. В., РЕШЕТИЛО О. С., ЛЕСНИК В. В., МАРТИНОВ В. В., МАРТИНОВ О. В., ГУРАЛЬ Р. І., СВЕРЛОВА Н. В., ГРИНЧИШИН Т. Ю., ГІРНА А. Я. Рідкісні види тварин Львівської області. – Львів, 2006. – 220 с.
- БІДЗІЛЯ О., БУДАШКІН Ю., КЛЮЧКО З., КОСТЮК І., КУЛЬБЕРГ Я. До фауни лускокрилих (*Lepidoptera*) південно-східної частини Українських Карпат // Праці зоологічного музею Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2006. – Т. 4. – С. 21-53.
- ГЕРЯК Ю. М., КАНАРСЬКИЙ Ю. В. Рідкісні та зникаючі види лускокрилих (*Lepidoptera*) у Львівській області: сучасні стан і поширення // Наук. записки Державного природоз. музею. – Львів, 2006. – Т. 22. – С. 141-155.
- ГЕРЯК Ю. М., КАНАРСЬКИЙ Ю. В. Про результати досліджень лускокрилих (*Lepidoptera*), проведених на території КБЗ у 2008 р. // Літопис природи Карпатського біосферного заповідника. – Рахів: КБЗ, 2008. – Т. 31. – С. 221-239. Держ. обліковий номер УкрІНТЕІ 0209U005935.
- ГОРДІЙ Н. М., КАНАРСЬКИЙ Ю. В. Фауна денних метеликів (*Lepidoptera, Diurna*) НПП “Подільські Товтри” // Наук. записки Державного природознавчого музею. – Львів, 2004. – Т. 20. – С. 139-148.
- КАНАРСЬКИЙ Ю. В. Екологічна класифікація денних лускокрилих (*Lepidoptera, Papilionoidea*) // Наукові основи збереження біотичної різноманітності. Тематичний збірник Інституту екології Карпат НАН України. – Вип. 5. – Львів: Ліґа-Прес, 2004. – С. 232-237.
- КАНАРСЬКИЙ Ю. В. Угруповання денних лускокрилих (*Lepidoptera, Diurna*) як структурний елемент лучних екосистем Українського Розточчя. Автореферат дис. на зд. наук. ступеня канд. біол. наук. – Дніпропетровськ, 2006. – 20 с.
- КАНАРСЬКИЙ Ю. Зонально-топічна схема екологічної класифікації денних лускокрилих (*Lepidoptera, Diurna*) // Наукові основи збереження біотичної різноманітності: Матер. восьмої наук. конфер. молодих учених (Львів, 5-6 листопада 2007 р.). – Львів, 2007. – С. 19-25.
- КАНАРСЬКИЙ Ю. До питання про поширення видів роду *Erebia* Dalm. (*Lepidoptera, Nymphalidae (Satyrinae)*) в Українських Карпатах // Значення та перспективи стаціонарних досліджень для збереження біорізноманіття / Матер. міжнар. наук. конфер., присвяченої 50-річчю функціонування високогірного біологічного стаціонару „Пожижевська” (Львів-Пожижевська, 23-27 вересня 2008 р.). – Львів, 2008. – С. 161-162.
- КАНАРСЬКИЙ Ю. В. Поширення альпійського комплексу денних лускокрилих (*Lepidoptera, Diurna*) в Українських Карпатах // Наук. записки Державного природознавчого музею. – Львів, 2009. – Т. 25. – С. 171-176.
- КАНАРСЬКИЙ Ю. В., ВОРОНЦОВ Д. П., ГЕРЯК Ю. М. Оселище рідкісного виду метелика *Oeneis jutta* (Huebner, 1806): фітоценологічна характеристика біотопу й екологічні

- особливості виду // Наук. вісник Ужгородського національного університету. Сер. Біологія. – Вип. 24, 2008. – С. 65-70.
- КОВАЛЬЧУК Г. І., ГОЛУБЕВА Г. А., СКІЛЬСЬКИЙ Г. В. Каталог ентомологічної колекції Чернівецького краєзнавчого музею. – Чернівці, 1993. – 46 с.
- КОЗАКЕВИЧ З. М. Нахождение чернушки *Erebia pronoe* Esp. (*Lepidoptera, Satyridae*) в Горнах (Украинские Карпаты) // Вестник зоологии. – 1970. – № 2. – С. 77-78.
- КРАСНАЯ КНИГА СССР. Редкие и находящиеся под угрозой исчезновения виды растений и животных. 2-е изд. – Т. 1. – М.: Лесная промышленность, 1984. – 392 с.
- КРАСНАЯ КНИГА УССР. – К.: Наук. думка, 1980. – 497 с.
- КСЕНЖОПОЛЬСКИЙ А. В. *Rhopalocera* Юго-Западной России // Тр. о-ва исследователей Вольны. – 1912. – 8. – С. 1-76.
- ПЛЮЩ І. Г., МОРГУН Д. В., ДОВГАЙЛО К. Е., РУБИН Н. И., СОЛОДОВНИКОВ И. А. Дневные бабочки (*Hesperioidea & Papilionoidea, Lepidoptera*) Восточной Европы. CD определитель, база данных и пакет программ “Lysandra”. – Минск, Киев, Москва, 2005.
- ПОПОВ С. Г. Види денних метеликів (*Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea*), що потребують охорони в Закарпатській області // Наук. вісник Ужгородського університету. Сер. Біологія. – Вип. 15, 2004. – С. 98-101.
- РІЗУН В. Б., КОНОВАЛОВА І. Б., ЯНИЦЬКИЙ Т. П. Рідкісні і зникаючі види комах України в ентомологічних колекціях Державного природознавчого музею. – Львів, 2000. – 71 с.
- ХРАНЕВИЧ В., БОГАЦЬКИЙ Д. Матерьяли до лепідоптерофауни Поділля // Зап. Сільгосп. ін-ту в Кам'янці на Поділля. – Т. 1. – Кам'янець на Поділля, 1924. – С. 1-38.
- ЧЕРВОНА КНИГА УКРАЇНИ. Тваринний світ. – К.: Українська енциклопедія, 1994. – 464 с.
- ЧЕРВОНА КНИГА УКРАЇНИ. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.
- ШВАРЦ Е. А. Сохранение биоразнообразия: сообщества и экосистемы. – М.: Т-во научных изданий КМК, 2004. – 112 с.
- АВАФИ-АЙГНЕР А. Л., PAVEL J., UHRYK F. Fauna Regni Hungariae. Ordo: *Lepidoptera* // Regia Societas Scientiarum Naturalium Hungarica. – Budapest, 1900. – 82 p.
- BENEŠ J., KONVIČKA M. (eds) Butterflies of the Czech Republic: distribution and conservation. – Praha: SOM, 2002. – Vol. I, II. – 857 pp.
- GORBUNOV P. Y. The butterflies of Russia: classification, genitalia, keys for identification (*Lepidoptera: Hesperioidea and Papilionoidea*). – Ecaterinburg: Thesis, 2001. – 320 p.
- HIRSCHLER J., ROMANISZYN J. Motyle większe (Macrolepidoptera) z okolic Lwowa // Spraw. Kom. Fiziogr. Akad. Umiej. w Krakowie. – Kraków, 1909. – 43. – S. 80-155.
- HORMUZAKI C. Die Schmetterlinge (*Lepidoptera*) der Bukowina // Verhandlungen der k. k. Zoologisch-botanischen Gesellschaft in Wien. – Wien, 1897. – Bd. XLVII. – S. 70-103, 120-169, 233-246, 312-340.
- ISSEKUTZ L. *Parnassius apollo* (L.) in the Carpathians // Annales Historico-Naturales Musei Nationalis Hungarici (Series nova). – Budapest, 1952. – T. II. – P. 133-140.
- IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK. – 2001. – ii + 30 pp.
- KREMKY J. Badania nad fauną motyli Podola Polskiego // Fragm. Faun. Mus. Zool. Pol., 1937. – T. 3, № 11. – S. 81-217.
- KUDRNA O. Aspects of the conservation of butterflies in Europe. Butterflies of Europe. – Wiesbaden: Aula-Werlag, 1986. – Vol. 8. – 323 p.
- MACEK J., DVOŘÁK J., TRAXLER L., ČERVENKA V. Motýli a housenky střední Evropy. Noční motýli I. / Praha: Academia, 2007. – 376 s.

- POLSKA CZERWONA KSIĘGA ZWIERZĄT. Bezkręgowce / Red. Zbigniew Głowaciński, Janusz Nowacki. – 2004. – 447 s.
- POPOV S. Butterflies of the Transcarpathian Floodplain Ecosystems: Monitoring, Ecology and Conservation. – Uzhhorod: Art Line, 2008. – 124 p.
- ROMANISZYN J., SCHILLE F. Fauna motyli Polski (Fauna Lepidopterorum Poloniae). – Prace monograficzne Kom. Fiziogr. PAU. – Kraków, 1929. – 6, T. 1. – 552 s.
- VARGA Z. Die Erebien (Lepidoptera, Satyridae) der Balkanhalbinsel und der Karpaten III // Acta biologica debrecina. – Debrecen, 1971. – IX. – S. 227-235.

РЕДКИЕ И ИСЧЕЗАЮЩИЕ ВИДЫ БУЛАВОУСЫХ ЧЕШУЕКРЫЛЫХ (LEPIDOPTERA: PAPILIONOIDEA, HESPERIOIDEA) ЗАПАДНЫХ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

Ю. В. КАНАРСКИЙ

Проведен обзор 45 редких и исчезающих в западной Украине видов булавоусых чешуекрылых с оценкой статуса угрозы. Установлено, что на данной территории обитают 14 видов, внесенных в “Красную книгу Украины” (2009), однако 6 из них находятся здесь вне угрозы исчезновения или только близки к угрожаемому состоянию. Вместе с тем, 3-4 вида чешуекрылых вероятно исчезли, 19-24 находятся под угрозой исчезновения разной степени, 6-10 видов оцениваются как виды низкого риска, для 7 редких видов недостаточно данных для оценки, а 5 остаются не оцененными. Большинство рассмотренных видов (38) приурочены к уязвимым в регионе экосистемам, а 18 (или 40%) находятся под угрозой главным образом вследствие сукцессионных процессов в их местообитаниях, обусловленных упадком традиционного экстенсивного хозяйственного использования.

Ключевые слова: булавоусые чешуекрылые, редкие и исчезающие виды, Западная Украина, состояние угрозы

RARE AND THREATENED SPECIES OF BUTTERFLIES (LEPIDOPTERA: PAPILIONOIDEA, HESPERIOIDEA) IN WEST REGIONS OF UKRAINE

YU. V. KANARSKYI

The description of 45 rare and threatened butterfly species in West Ukraine with evaluation of their categories of threat is presented. It is established that 14 species included to the Red Data Book of Ukraine (2009) occur on the investigated territory, but 6 of them are out of danger or near threatened only. There are 3-4 butterfly species probably extinct, 19-24 – less or more endangered, 6-10 – low risk species, 7 – data deficient and 5 – not evaluated species. Most of species (38) are inherent to vulnerable ecosystems as well as 18 species (40%) are threatened in the result of succession processes in their habitats mainly caused by alteration of traditional extensive management.

Key words: Butterflies, rare and threatened species, West Ukraine, status of threat

Надійшла 11.03.2011

Прийнята до друку 26.04.2011

КАНАРСЬКИЙ Ю. В. Інститут екології Карпат НАН України, вул. Козельницька, 4, м. Львів, 79026, Україна; e-mail: ykanarsky@gmail.com

KANARSKYI YU. V. Institute of Ecology of the Carpathians NAS of Ukraine, 4 Kozelnytska St., Lviv, 79026, Ukraine; e-mail: ykanarsky@gmail.com